

NÄIN VOIT HELPOTTAA YHTEENSOVITTAMISTA

Perhehoitoliitossa kehitetty toimintamalli auttaa hyvinvointialueiden työntekijöitä liittämään yhteen ikäihmisiä ja perhekoteja, joiden elämäntyylit osuvat parhaiten yksiin. Tärkeässä osassa ovat perhehoitajien tekemät esitteet, jotka tarjoavat hyödyllistä etukäteistietoa perhekotiarjesta.

TEKSTI OLLI KOIKKALAINEN VALOKUVAT MINNA LAINE, HANNI SALO & PIRJO AALTONEN GRAFIIKKA MAINOSPALVELU KRISTASTA

Perhehoito on ainutlaatuinen hoivan ja huolenpidon muoto ja sosiaalipalvelu ennen kaikkea siksi, että se pohjautuu niin vahvasti ihmissuhteisiin.

Vahvimmin tämä korostuu perhekodissa annettavassa pitkäaikaisessa perhehoidossa, jossa hoidettava muuttaa perheenjäseneksi perhehoitajan kotiin. Edessä on ympärivuorokautista yhteistä arkea perhekodin koko yhteisön kanssa mahdollisesti vuosien tai jopa vuosikymmenten ajan.

Yhteiselon onnistumiseksi perhehoitajan, perhehoidettavan ja perhekodin muun yhteisön välille tulee saada toimiva kemia. Se edellyttää usein, että saman katon alla asujat ovat elämäntyyleiltään riittävän samanhenkisiä ja että jokainen voi kokea olonsa turvallisiksi ja luontevaksi.

Toisilleen mahdollisimman hyvin sopivan ikäihmisen ja perhekodin yhdistäminen on yksi perhehoidon työntekijöiden vaativimmista tehtävistä. Kyse on monen olennaisen asian arvioimisesta ja yhteensovittamisesta: ikääntyneen elämänlaadullisten ja hyvinvoinnin tarpeiden, perhehoitajan valmiuksien ja voimavarojen sekä perhekodin ympäristön, yhteisön ja elämäntavan.

Hoidettavalle on tärkeää löytää sopiva perhekoti yhdellä kertaa. Epäonnistuneet aloitukset liittyvät usein henkilökemiaan tai siihen, että perhehoidettavan tai hänen omaisensa oletukset perhehoidosta eivät ole vastanneet perhekodin todellisuutta, perhehoidon palvelukoordinaattori **Minna Järvinen** Kanta-Hämeen hyvinvointialueelta kertoo.

Perhehoidon aloitusten epäonnistumiset kuormittavat niin hoidettavaa itseään, perhehoitajia ja perhekodin muita asukkaita kuin hyvinvointialueiden työntekijöitäkin.

Perhehoitoliitossa polkaistiin vuonna 2023 käyntiin valtion STEA-rahoituksella Kodista kotiin -hanke tukemaan ikäihmisten perhehoidon aloitusten onnistumisia ja tähän olennaisesti liittyvää ikääntyneen ja perhekodin yhteensovittamista.

Perhehoidon kentällä oli tunnistettu, ettei työntekijöiden tuki ollut työvälineitä, joiden avulla turvataan onnistuneita perhehoitopäätöksiä. Ei riitä, että mietitään, mitkä ovat ikääntyneen hoivan tarpeet ja perhehoitajan valmiudet vastata niihin. Myös ihmissuhteet ja elämäntavat täytyy saada yhteensovitettua, Perhehoitoliiton Kodista

VAHVAN YHTEISKEHITTÄMISEN TULOS

- Yhteensovittamisen toimintamalli on kehitetty Perhehoitoliiton Kodista kotiin -hankkeessa (STEA 2023–26).
- 63 ikääntynyttä antoi sisällön tarkistuslistalle hankkeen järjestämissä työpajoissa ja haastatteluissa.
- 89 ikääntynyttä arvioi ja antoi palautetta tarkistuslistasta.
- 25 perhehoitajaa työsti perhekotien esitteen mallipohjaa työpajoissa.
- Viisi perhehoidossa olevaa ikääntyvää sekä kuusi läheistä, yhdeksän perhehoitajaa ja viisi hyvinvointialueen työntekijää kertoivat haastatteluissa kokemuksiaan hyvästä perhehoidon aloituksesta.
- Kymmenen työntekijää kahdeksalta hyvinvointialueelta ja kuusi perhehoitajaa olivat työstämässä perhehoidon sanallisia kriteereitä.
- Kanta-Hämeen ja Satakunnan hyvinvointialueet pilotoivat toimintamallia.
- Hankkeen työntekijät tekivät yhteistyötä myös kyläyhdistysten, senioritalojen, vanhusneuvostojen, Muistiliiton ja Omaishoitajaliiton ja niiden jäsenyhdistysten sekä Ikäinstituutin kanssa.

kotiin -hankkeen hankepäällikkö **Minna Laine** kertoo.

Nyt hanke on edennyt loppusuoralle, ja yhteensovittamisen tueksi on valmistunut uusi toimintamalli. Minna Laine ja hankesuunnittelija **Hanni Salo** ovat perehdyttäneet kevään aikana noin 420 työntekijää 20 hyvinvointialueelta toimintamallin ja sen työvälineiden hyödyntämiseen työarjessa.

Toimintamalli kokonaisuudessaan tukee perhehoidon laatua, ikääntyneiden vaikuttamismahdollisuuksia ja työntekijöiden mahdollisuutta tehdä työnsä mahdollisimman hyvin. Samalla perhehoitaja voi saada perhehoitoon sellaisia ihmisiä, jotka sopivat perhekotiin mahdollisimman hyvin, Laine sanoo.

Tarkistuslista tuo ikääntyneiden toiveet näkyviksi

Yhteensovittamisen toimintamalli koostuu useasta toisiaan tukevasta osasta. Käyttöön voi ottaa koko paketin tai vain tiettyjä työvälineitä,

joita hyvinvointialueet voivat halutessaan myös soveltaa omiin työprosesseihinsa sopiviksi.

Perhehoidon asiakkaille ja perhehoitajille näkyvimmit työvälineet ovat ikääntyneille ja heidän läheisilleen suunnattu tarkistuslista sekä perhehoitajien tekemä perhekodin esite.

Tarkistuslista auttaa ikääntynyttä tuottamaan perhehoitopäätöksiä tekeville hyvinvointialueiden työntekijöille tietoa toiveistaan, jotka olisi hyvä huomioida, kun hänelle valitaan sopivinta perhekotia. Listan kysymykset kerättiin ikääntyneiltä työpajoissa ja haastatteluissa, joita hanke järjesti ympäri Suomea Helsingistä Inariin. Kysymyksiä myös työstettiin ikääntyneiltä saadun palautteen pohjalta.

Vastausten perusteella saadaan arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, miten tärkeänä ikääntynyt pitää, että perhekoti sijaitsee lähellä omaisen kotia, huoneen oven saa lukkoon, perhekodissa on lemmikkejä, siellä voi juoda alkoholia tai tupakoida, muut asukkaat ovat samanikäisiä, perhekodissa voi osallistua kotiasukareisiin tai siellä voi jatkaa seksuaalielämää haluamallaan tavalla.

Moni kysymys liittyy myös perhehoitajan ja muiden asukkaiden arvo maailmaan ja elämäntyylisiin, perhehoitajan valmiuksiin tarjota tietynlaista hoivaa ja huolenpitoa sekä asukkaan mahdollisuuksiin päättää omista asioistaan tai tehdä asioita myös perhekodin ulkopuolella.

Ikääntyneen on hyvä käydä tarkistuslista läpi joko yksin tai läheisensä kanssa hyvissä ajoin, ennen kuin hän keskustelee tarpeistaan ja vaihtoehtoistaan työntekijän kanssa. Kaikkia kysymyksiä ei ole tarpeen käsitellä, jos ikääntynyt ei koe niitä olennaisiksi.

Vastauksista saa poimittua paljon tietoa, millainen perhekoti juuri tälle ikääntyneelle voisi sopia. Vastaukset eivät kuitenkaan tuota automaattisesti valmiita ”mätsiä”, vaan niiden on nimenomaan tar-

koitus tukea keskusteluja työntekijän kanssa, Minna Laine korostaa.

Tarkistuslistan vastinpariksi hankkeessa kehitettiin ohjeet ja mallipohja, joiden avulla perhehoitajat voivat tehdä esitteen omasta perhekodistaan. Esitteen on tarkoitus tarjota helposti lähestyttävää ja realistista tietoa perhekodin arjesta.

Esitteen ja siihen liittyvien kuvien toivotaan antavan ikääntyneelle ja omaiselle olennaista tietoa, jonka perusteella perhekodin sopivuutta voi arvioida jo ennen tutustumiskäyntiä. Myös hyvinvointialueiden työntekijät saavat esitteestä hyödyllistä tietoa tukemaan keskusteluja ja arviointia eri perhekotivaihtoehtojen välillä.

Esitteen voi tehdä ohjeita noudattaen esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmalla. Hankkeessa kehitettiin myös nettiselaimella toimivalomakepohja, jolla esitteen voi tehdä ja lähettää sen sitten valmiina pdf-tiedostona sähköpostiin.

Esitteissä on tärkeää kertoa nimenomaan ikäihmisten kannalta olennaisista asioista. Siksi niiden toivotaan sisältävän samantyyppisiä tietoja perhekodin arjesta, sijainnista, tiloista, hoivasta ja arvo maailmasta kuin ikääntyneiden tarkistuslistan, hankesuunnittelija Hanni Salo toteaa.

Perhehoitajilta positiivista palautetta

Yhteensovittamisen toimintamallia ja sen työvälineitä on päästy kekeilemaan pienimuotoisesti jo ainakin Satakunnan ja Kanta-Hämeen hyvinvointialueilla. Kokemukset ovat lupaavia.

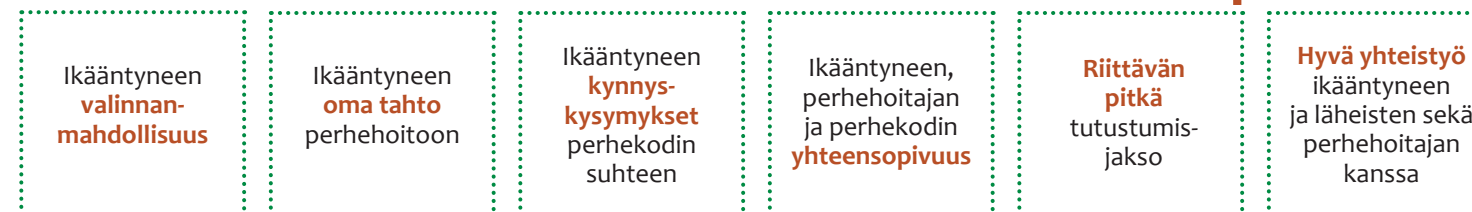
Perhehoitaja **Päivi Anttila** Porin Noormarkusta on valmistanut perhekodistaan esitteen ohjeiden mukaisesti. Hänen mukaansa esite tuli tarpeeseen, sillä perhehoidettavia saatetaan tarjota esimerkiksi

Onnistunut yhteensovittaminen

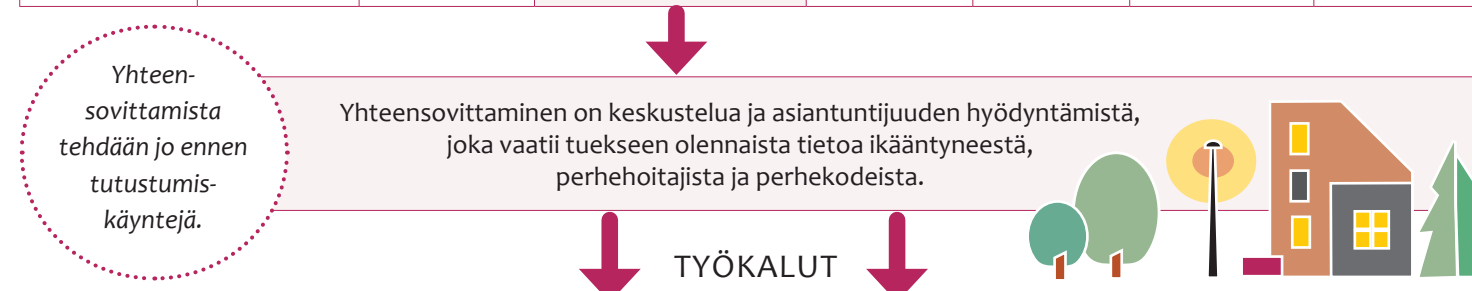
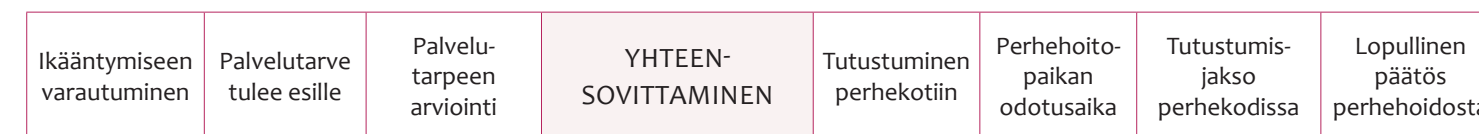
Tukea ja välineitä hyvinvointialueen työntekijöille ikääntyneen, perhehoitajan ja perhekodin yhteensopivuuden arviointiin.

Onnistuneen yhteensovittamisen askelmerkit

Perhehoidon aloituksen onnistumiseksi on tärkeää varmistaa:

Yhteensovittaminen käytännössä

Tarkistuslista ikääntyneelle

- auttaa ikääntynyttä kertomaan itselleen tärkeät perhehoitoon liittyvät asiat.
- toimii keskustelun tukena ammattilaisten kanssa.

Tarkistuslistan teemat

- perhekoti ja sen tilat,
- elämä perhekodissa,
- perhekodin arvomaailma ja ikääntyneen päätösvalta, hoiva ja huolenpito,
- tutustuminen perhekotiin ja perhehoitajaan.

Perhekodin esite

- sisältää samat teemat kuin tarkistuslista.
- perhehoitajat tekevät esitteet perhekodeistaan.
- esite konkretisoi perhehoitoa ikääntyneille, läheisille ja ammattilaisille.

Esitteet auttavat

- löytämään ikääntyneen tarpeisiin sopivia perhekoteja,
- kertomaan ikääntyneelle olennaiset tiedot perhekodeista,
- edistämään ikääntyneen valinnanvapauden toteutumista.

Onnistunut perhehoitopäätös syntyy asiantuntemuksella ja yhteistyöllä

Perhehoitoliiton Kodista kotiin -hankkeen Minna Laine (vas.) ja Hanni Salo ovat perehdyttäneet kevään aikana yli 400 hyvinvointialueiden työntekijää yhteensovittamisen toimintamallin käyttöön. Kaksikko toivoo, että mahdollisimman monella alueella vähintään kokeiltaisiin uusia työvälineitä.

» asumisyksiköistä tai sairaalasta, joiden työntekijöille perhehoito ei ole välttämättä tuttua.

– Potentiaalisia asukkaita ja heidän omaisiaan saattaa kiinnostaa, että meillä on iso, kiltti koira. Monet ovat ihastuneet siihen, ja se saattaa aktivoita vanhuksia, mutta allergiat pitää myös huomioida. Tykkään ulkoilla, joten olisi kiva, jos tänne saisi sellaisia vanhuksia, jotka voisivat lähteä joskus mukaan, hän sanoo.

Niin ikään porilainen perhehoitaja **Tuula Joensuu** on tehnyt esitteen perhekodistaan. Hän on korostanut siinä muun muassa, että kyseessä on maatilalla, jossa tarjolla on luonnonrauhaa, tilaa liikkua ja runsaasti eläimiä.

– Nämä tiedot voivat karsia jo osan ehdokkaista tai sitten nimenomaan houkuttaa tutustumiskäynnille, että tämä paikkahan voisi kiinnostaa. Kaikkien potentiaalisten asukkaiden olisi hyvä saada perhekodin esite. Jos etsisin itse paikkaa vaikkapa äidilleni, minulle olisi tärkeää tietää etukäteen, millainen ihminen perhekotia pyörittää, Joensuu kertoo.

Uusia välineitä myös RAI-arviointityön tueksi

Kanta-Hämeessä toimintamallia on testattu ikäihmisten perhehoidon lisäksi vammaispuolella. Hyvinvointialueen perhehoidon palvelukoordinaattori ja Kodista kotiin -hankkeen ohjausryhmän jäsen Minna Järvinen kertoo käyttäneensä tarkistuslistaa kartoittaessaan vammaisten henkilöiden kanssa heidän toiveitaan tulevasta perhekodistaan.

– Joitakin kysymyksiä on pitänyt jättää väliin kommunikointihaasteiden takia, mutta listasta on ollut todella paljon apua. Se tuo näkyväksi, millaisia asiakkaan toiveet oikeasti ovat, ja helpottaa etsimään juuri hänelle sopivaa perhekotia esimerkiksi Oima-palvelujärjestelmän avulla.

Järvinen kertoo myös muokanneensa perhekotien esitteen mallipohjasta hieman räätälöidyn version ja lähettäneensä sen kaikille vammaispuolen perhehoitajille täytettäväksi. Valmiita esitteitä voi jakaa perhekotien potentiaalisille uusille asukkaille ja tallentaa työntekijöiden käyttöön myös hyvinvointialueen Oima-järjestelmään.

Perhehoitoliiton Kodista kotiin -hanke on tuottanut uusia välineitä myös hyvinvointialueiden RAI-arviointityön tueksi. RAI-ohjelmiston lisäominaisuuksien avulla sekä koko hyvinvointialueen tasolla että erikseen asiakasohjauksessa ja kotihoitossa voidaan tunnistaa entistä paremmin henkilöitä, joille perhehoito saattaisi sopia.

Uudet, hyvinvointialueille maksuttomat ominaisuudet päivittyvät RAI-ohjelmistoon asteittain: yksittäisiä työntekijöitä hyödyttävät henkilöraportit tulevat käyttöön toukokuussa ja hyvinvointialue-tasolle tietoa tarjoava laatuanalyysi syksyn aikana. ■

KIINNOSTUITKO? » Tutustu yhteensovittamisen toimintamalliin, ikääntyvien tarkistuslistaan ja perhekotien esitteeseen sekä lataa ohjeet ja muut tarvittavat tiedostot maksutta osoitteesta: <https://perhehoitoliitto.fi/yhteensovittaminen>